

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

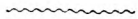
- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

41)

Spreken. Lezen. Schrijven.

GELEIDELIJKE TAALOEFENINGEN
voor de lagere Scholen

DOOR

M. J. KOENEN,

Hoofdonderwijzer te 's-Hertogenbosch.

IV.

Middelklasse.

Nederlandsch Schoolmuseum
~~620-033~~
Prinsengracht 151 bij de Prinsenstraat
AMSTERDAM

's-HERTOGENBOSCH — GEBR. MULLER.

1874.

Men leze de Voorberichten van het 1ste
en 2de Stukje.

AFDEELING I.

BIJVOEGELIJKE NAAMWOORDEN.

1.

Ik kan van een huis al veel vertellen. Luistert:

Een huis is **hoog, breed, nieuw, oud, fraai, sterk of hecht, klein, groot.**

De woorden hoog, breed, nieuw, oud enz. zeggen: **hoe** het huis is. Over woorden, die ons vertellen, **hoe** de dingen zijn, gaan wij nu iets zeggen.

Let dan op:

Ik zeg: Dit huis is hoog.

Mijn huis is **hooger**: dat is: **meer** hoog.

Uw huis is het **hoogst**: dat is: het **meeste** hoog.

Vult nu eens aan:

Uw mes is scherp. — Mijn mes is scherper. — Dit mes is
(het scherpst.

..... breed. —

..... nieuw. —

..... fraai. —

..... groot. —

..... klein. —

..... zacht. —

en zoekt er zelf nog 25 zulke woorden bij.

Vult in :

Amsterdam is groot... — Rotterdam. De struis is de — van alle vogels. Water is goedkoop... — wijn; bier is duur... — water. De man is verstandig... dan de knaap. Lood is zwaar... dan hout. De jeugd is de schoon... en prettig... tijd (m.) des — (o.). De roos is de fraai... en sierlijk... aller — 's-Gravenhage is klei... — Rotterdam. Aan uw... pereboom (m.) groeien de lekker... peren. De eenvoudig... spijzen zijn de gezond... De vlijtig... jongen maakt de — vorderingen. De olifant (m.) is het — en de muis (v.) het — viervoetige dier. De Rijn (m.) is de groot..., de prachtig... en de — rivier van Nederland. Utrecht is de — provincie. De maan (v.) is klei... — onze aarde (v.); de zon is — dan onze aarde. Wie is de ordelijk..., de gehoorzaam..., de vlug... en de ijverig... leerling? Geef hem d... eersten prijs (m.). Wat is schoo... dan de sterren of rei... dan de lelie (v.)?

3.

De gezond... en goedkoop... drank (m.) is koud water. Welke is de hoog... toren (m.) van ons land? Kent gij een smakelijk..., voedza..., gezond... en algemeen... spijs (v.) — brood? Wie was de dapper... en edelmoedig... veldheer? Het vleesch is nu veel duur..., — —. Zijn de traag... jongens niet altijd de —? Is het viooltje het nederig..., eenvoudig... en sierlijk... bloempje? Waren deze kinderen niet de beleefd.. en bedaard... kinderen der school? Wat is — waard dan goud? Is de deugd niet schoon... — goud? Is het in Frankrijk warm... dan in ons land? Zijn de sinaas-

appelen de saprijk... en verkoelend... vruchten? Is de lente het — jaargetijde? De tijger is — bloeddorstig... dan —. De braaf... menschen zijn ook de — tevreden... Kent gij den klein... en schoon... aller vogels? De walvisch is het — zeedier. De ezel is klein... — het —.

4.

Wij hebben gezien een horloge van zilver; eenen ketting van goud; eenen kandelaar van koper, eenen hoed van stroo en eene jas van laken. Moeder kookt in potten van ijzer of van steen. De smid maakt voorwerpen van ijzer en de timmerman voorwerpen van hout. De man draagt een hemd van linnen; eenen borstrok van diemit; een vest van laken; eenen kiel van linnen, een overhemd van katoen en eene das van zijde. Een doek van zijde is zachter dan een doek van wol. In de kast vinden wij: eene kan van porselein; eene pan van steen; een drievoetje van ijzer; eene oliekan van blik; eene pan van koper; lepels van tin en vorken van staal. Garen van linnen is sterker dan garen van katoen. In den winkel zien wij kraagjes van papier en dasjes van zijde.

NB. Hier zult gij vele woorden vinden, die zeggen *van welke stof* de dingen gemaakt zijn. Zet onder elk dezer woorden een streepje.

Kunt gij die woorden ook eene andere plaats geven?

5.

De hooge boom. Boom is een mannelijk woord.

De hooge boom is oud.

Het hout *des hoogen booms* is vermolmd.

Aan den hoogen boom zijn dikke takken.

Wij verkoopen *den hoogen boom*.

De bliksem sloeg in *den hoogen boom*.

De vogel vloog over *den hoogen boom*.

Hij zit in de schaduw *van den hoogen boom*.

Hij sliep onder *den hoogen boom*.

Hij verborg zich achter *den hoogen boom*.

Het huis staat naast *den hoogen boom*.

Wij keken naar *den hoogen boom*.

Wij spraken over *den hoogen boom*.

Maakt gij nu eens zulke zinnnetjes over:

de trouwe honden (m) — de vlijtige arbeider — mijn goede vriend — uw lekkere appel (m.) — haar schoone tuin (m.) — onze zilveren lepel (m.) — zijn fraaie vogel (m.) — hunne brave moeder.

6.

De breede rivier. Rivier is een vrouwelijk woord.

De *breede rivier* stroomt snel.

Het water *der breede rivier* is geel.

Ziet gij *de breede rivier*?

Wij varen **over de breede rivier**.

Wij wandelen **langs de breede rivier**.

Wij stonden **voor de breede rivier**.

Zij gaan zich baden **in de breede rivier**.

Er liggen steden **aan de breede rivier**.

Maakt gij nu eens zulke zinnetjes over:

de smakelijke kers (v.) — de schoone roos (v.) — uwe vette koe (v.) — onze oude stad (v.) — hare gele peer (v.) — zijne mahoniehouten tafel (v.) — hunne brave daad (v.) — mijne tamme duif (v.) — deze goede vrouw (v.)

7.

Het goede schaap. Schaap is een onzijdig woord.

Het goede schaap is dom.

De wol *des goeden* schaaps is nuttig.

{ Wij brengen **het goede** schaap gras.

{ Wij brengen gras **aan het goede** schaap.

De herder scheert **het goede** schaap.

Maakt nu eens zulke zinnetjes over:

het tamme konijn — het bouwvallige huis — ons kleine lam — dit gebroken rad — hun bebouwd land — uw lief kind — haar nieuw kleed — zijn kunstig nest — mijn gekleurd glas.

8

Herhaling.

Ik wil u een... lang..., mooi... brief (m.) schrijven. De man ging langs een... eenzame... weg (m.) en kon niet verder komen. Aan d... ee... kant (m.) van d... weg (m.) stond een groot, prachtig huis; aan d... ander... kant ee... armoedige hut (v.). Een uitgehongerd... wolf (m.) liep door — bosch. God zegent d... arbeid (m.) des brav... en tevreden...

landman.... Op zeker... dag (m.) ging een... vader met zijn... zoon wandelen. Op een... prachtig... zomeravond (m.) ging eene moeder met — zoon wandelen. Wij lezen van de daden des dapper... veldheer... De soldaten trokken langs d... zandig... oever (m.) der rivier. Wij hebben onz... goed... vader en onz... bra... moeder zeer lief. In ee... streng... winter (m.) liet een rijk heer een arm kind bij — komen. Anna's moeder is ziek; zij ligt in ee... hevig... koorts. (v.) De hond is de trouw... vriend — meesters. De zon (v.) geeft — schitterend licht aan d... bra... en ook aan d... slecht... mensch. De landman wandelt des Zondag... langs d... bloeiend... korenakker (m.) en dankt in stilte zij... hemelsch... Vader.

9.

Op ee... donke... avond (m.) stonden de kind... eens goed... landmans voor de deur van het huis en riepen: O, vader, wat zien wij daar ee... schoo... ster (v.)! Zij vonden in het dicht... bosch een... zijden... beurs (v.) vol geld. Op d... eenza... weg (m.) lag een gebroke... hoefijzer. Hebt gij ook gelezen van d... dankba... leeuw (m.) en van d... weggehoop... slaaf? Een jongen kocht ee... fraai... hengel (m.) en ging achter de... tuin (m.) zijn... vaders visschen. Hij ving ee... klei... baars (m.). Toen

kwam ee... dikk... snoek (m.) en hapte zij... fij...
 hoek (m.) weg. De olifant vecht dikwijls met zij...
 vreeselijk... vijand (m.), d... neushoorn (m.). Dit
 dier draagt ee... stevig... hoorn (m.) op zij... neus
 (m.). God hoort zeer gaarne het nederig... gebed des
 arm... man... Het ongehoorzame meisje stond daar
 nu, met ee... bebloed... neus. (m.) — Heel ver van
 hier is een groot, groen bosch, veel heerlijker — an-
 dere —. Kind, laat d... kostel... (m.) u... jeugd
 (v.) toch niet verloren gaan. Een vlijtig kind is
 vroolijk..., tevreden..., en gelukki... dan een traag
 kind.

10

1. *De grootē boomen* (m.) zijn omgekapt.
De grootē schuren (vr) zijn gevuld.
De grootē huizen (o.) staan in ruime straten.
2. De takken *der grootē boomen* zijn dik.
 De daken *der grootē schuren* zijn hoog.
 De kamers *der grootē huizen* zijn ruim.

Vertelt gij nu zóo eens iets van:

de lieve vogeltjes (o.).	der groene weiden (vr.).
der vlugge zwaluwen (vr.).	uwe vriendelijke kinderen (o.).
mijne trouwe honden (m.).	onze aardige duiven (vr.).

11.

3. Wij geven *den hongerigen vogels* (m.) kruimeltjes.

Zij wijzen *den verdwaalden menschen* den weg.

Zij schenken *den vermoeiden soldaten* eenig geld.

4. De boer dorscht *de rijpe aren* (v.).

De tuinman plukt *de rijpe vruchten* (v.).

5. Hij beloofde hulp *aan de arme menschen*.

Wij reisden *langs* de drukke steden (v.).

Wij vlogen *over* de bloeiende velden (o.).

Hij klom *op* de hoogste torens (m.).

Zij sprong *over* de breedste slooten (v.).

Hij is *in* de schoonste kerken (v.) geweest.

Zij reisden *naar* onbekende landen (v.).

Vertelt nu eens iets van:

den hongerigen wolven (m.).

der vergiftige planten (v.).

de beroemde schilders.

de vlugge herten (o.).

de gezondste spijzen (v.).

der strenge winters (m.).

de logge beren (m.).

de dartele visschen (m.).

der geurige bloemen (v.).

de schadelijke dieren (v).

hare bruine oogen (o.).

onze roode wangen (v.).

de hooge daken (o.).

den nieuwsgierigen apen (m.).

de hooge bergen (m.).

der viervoetige dieren (o.).

12.

Een heer had twee kanaries, de lief... , vlug... en fraai... beestjes, die er te vinden —. Ik wandelde in ee... moo... tuin (m.), met bont... bloemen en groen... boomen. De zon (v.) werpt des morgen... — goud... stralen (m.) over de slapen... aarde. (v.) Zijt gij tevreden over — vorderingen? In d... koel... schaduw (v.)

der woudboomen bloeien vele — bloemen. Het koren van u.. akker (m.), de vrucht.. u.. boomen, het gras u.. weiden, het vee u.. stallen, alles is een geschenk van d.. goed.. God. Daar lig ik op — bed. Daar liggen — op — bed. De oude.. eik (m.) is een.. koning in het bosch. — dikk.., krachtig.. stam (m.) staat onbewegelijk vast in d.. grond (m.); zijn.. zwa... takken zijn als stevig.., groot.. armen. — heeft een.. prachtig.. kroon (v.) van — loover. De meest.. menschen houden veel van bra.. kinderen. In d.. groot.. steden (v.) van — land vindt men de prachtig.. winkels (m.). Kent gij de eenvoudig.. bloemen (v.) der weide? Hebt — wel eens vergiftig.. planten gezien? D... lekkerst... spijzen (v.) zijn niet altijd de gezond.. In ons land waren vroeger ondoordringbar.. bosschen, bree.. rivieren (v.) zonder — dijken en vele verscheurend.. dieren.

13.

1. Een **onrijpe** appel is een appel, die **niet** rijp is, die **niet** volgroeid is.

Vertelt gij nu eens zoo iets van :

- een **onbeleefd** kind.
- een **ongehoorzaam** meisje.
- een **onwijs** man.
- een **ondiep** water.
- een **onrein** kleed.
- een **ontevreden** mensch.

2. Een **viervoetig** dier is een dier **met vier** voeten of pooten ; een dier, dat vier pooten **heeft**.

Wat is nu :

een **vlijtige** leerling ; een **eenhoevig** dier.

een **vochtig** huis.

een **mistige** dag.

een **moedig** soldaat.

*Schrijft nu zelf ook eens woorden op, die met **on** beginnen.*

*Ook eens woorden, die **ig** op het einde hebben.*

3. Een **ouderloos** kind is een kind, dat zijne ouders verloren heeft ; een kind, dat geen ouders meer bezit.

Wat is nu :

een **vaderloos** kind.

een **moederloos** kind.

een **krachteloos** man.

een **hopeloos** mensch.

4. Een **vruchtbaar** jaar is een jaar, dat veel vrucht geeft, een jaar, dat vele goede vruchten oplevert.

Zegt gij nu eens zoo iets van :

een **dankbare** hond.

een **wonderbaar** land.

*Schrijft nu zelf nog eenige woorden, die **loos** op 't einde hebben.*

*Ook 4 woorden, waarin **baar** op 't einde staat.*

AFDEELING II.

OEFENINGEN.

De Zwaan.

(Brugsma, Plaat 3.)

1. Wat is de zwaan?
2. Waar is deze zwaan?
3. Op welk water hebt ge den zwaan gezien?
4. Is de zwaan tam of wild?
5. Wat doet hij op het water?
6. Hoe komt hij op het water vooruit?
7. Waar zijn nu zijne pooten?
8. Welke kleur hebben zijne pooten?
9. Wat weet gij van zijne teenen?
10. Kan de zwaan ook goed loopen?
11. Wat voor een vogel is de zwaan?
12. Noemt nog een paar zulke vogels?
13. Hoe is de hals van den zwaan?
14. Waarom zou die hals lang zijn?
15. Hoe is zijn bek?
16. Wat ziet ge nog aan den zwaau?
17. Wat doet men met zijn veeren?
18. Wat maakt men van zijn veeren?
19. Hoe heeten zijne fijne veeren?
20. Waarvan zijn zijne vleugels?

21. Waar zitten de slag-pennen?
22. Wat eet de zwaan?
23. Hoeveel eieren legt de zwaan?
24. Wat kan de zwaan al doen?
25. Hoe heet het geluid van den zwaan?
26. Hoe smaakt zijn vleesch?

2.

Gebruikt eens in zinnen:

der lente — des torens — der ketting — des booms — der
 tafel — des zomers — des middags — der zwaluw — der
 bloem — des paards — der vlieg.

Bijv.:

De eerste dagen *der Lente* zijn dikwijls erg koud
 en guur.

NB. Gij moet een streepje zetten onder elk op-
 gegeven woord, in uwen zin.

3.

Nu opgelet.

In **school-bank** — **school-bord** — **school-kaart** —
school-deur — **school-raam**.

hoort ge telkens het woord **school**.

Zoekt nu eens 10 woorden, waarin ge hoort het
 woord **tuin**.

Bijv.: moestuin, tuinbank.

4.

Zoekt eens woorden, die passen bij:

paraplu — hamer — trompet — molen — leeuwerik —
 vleermuis — glas — eend — viool — hand — korrel —
 naad — boom — loon — gehakt — worm — ei — vlinder —
 kleur — hut — oog — hoef — staart — tanden — pad —
 plaat — steen — koek — meid — tranen — vleugel —
 schaal — lepel — bijl — thee — weide.

Bijv.: paraplu:

De *zijden* paraplu.

De *versleten* paraplu.

5.

Maakt zinnen, waarin deze woorden komen:

houten — recht — glad — gehoorzaam — vlug — kort —
 wit — gezond — eerlijk.

Bijv.:

Eene ijzeren boot drijft evengoed op het water als
 eene *houten* boot.

6.

Zoekt eens woorden, die beginnen met onder.

onderzoeken — **ondervinden**.

Ook met voor:

voorgaan — **voorlichten**.

7.

De Weegschaal.

(Brugsma, Plaat 36.)

1. Wat doet men met de weegschaal?
2. Wie gebruiken de weegschaal?

3. Noemt eens dingen, die gewogen worden?
4. Noemt ook eens dingen, die niet gewogen worden?
5. Wat wil men weten, als men weegt?
6. Wat gebruikt men dan?
7. Noemt de gewichten eens op?
8. Kunt ge ze met de vreemde namen al noemen?
9. Wat is meer 1 K. G. of 10 H. G.?
10. Noemt eens de deelen van eene weegschaal?
11. Waarvan is de evenaar gemaakt?
12. Hoe moet de evenaar zijn?
13. Waarmede zit de evenaar in het huisje vast?
14. Waaraan zit het tongetje?
15. Hoe heeten de deelen van den evenaar?
16. Waaraan hangen de schalen?
17. Waar zijn de schalen van gemaakt?
18. Hoe moeten de schalen hangen?
19. Wat kan men zien aan het tongetje?
20. Waar moet het tongetje dan zijn?

8.

1. *Noemt eens de deelen eener noot.*

2. *Vertelt iets van elk deel.*

Bijv.:

bolster. De bolster is het vleesch der noot, maar kan niet gegeten worden.

9.

Zinnen:

het groene priëel — de bloeddorstige tijger (m.)

de malsche regen (m.) — het voedzame koren.
 de wakkere haan — der opgaande zon (v.) —
 den bloeienden boom (m.).

Vult eens in:

Ik hoor het gekraai van den haan.
 Ik hoor — der klokken.
 Ik hoor — der vlaggen.
 Ik hoor — van mijne klok.
 Ik hoor — der paarden.
 Ik hoor — van het paard.
 Ik hoor — van een blad.
 Ik hoor — van den wind.
 Ik hoor — van den storm.
 Ik hoor — van den regen.
 Ik hoor — der hen.
 Ik hoor — het geweer.
 Ik hoor — het kanon.
 Ik hoor — den donder.

*Zoekt eens woorden, waarin gij hoort het woord
 water en zegt, wat elk woord beteekent.*

Bijv.: Zee-water is water uit de zee; is zout, bitter water.

12.

Zoekt eens woorden, die passen bij:

bloeiend — brandend — aangenaam — liefelijk — verward — levend — woeste — vreeselijke — scherpste — eenzame — dorre — wijde — grauwe — ruischende — vermoldde — dolende — kwaadaardig — zachtmoedig — droevig — tevreden — holle — overvloedige — troebele — brommende — gonzende — snorrende — knorrende — gewillig.

Bijv.:

bloeiend: eene **bloeiende** roos.
 eene **bloeiende** gezondheid.

13.

De Pomp.

(Brugsma, Plaat 21.)

1. Waar staat deze pomp?
2. Waarvan is deze pomp gemaakt?
3. Wie staat bij de pomp?
4. Wat staat voor de pomp?
5. Wie staat achter de pomp?
6. Wat ziet gij boven de pomp?
7. Wat staat onder tegen de pomp?
8. Noemt eens deelen van de pomp?
9. Waarvan is de kraan gemaakt?
10. Waarvan is de slinger gemaakt?
11. Hoe staat de man?
12. Waar heeft hij zijne rechter-hand?

13. Wat doet hij met den rechter-arm?
14. Wat gaat dan in de pomp op en neer?
15. Wat loopt uit de kraan?
16. Waar was dat water eerst?
17. Wat is dan onder de pomp?
18. Wie heeft die put gemaakt?
19. Waar loopt het water in?
20. Hoe lang moet die man pompen?
21. Wat moet men doen met al dat water?
22. Welke kleeven van den man ziet ge?
23. Hoe zijn zijne mouwen en zijne broek?
24. Waarom zijn die zoo?
25. Hoe is de pomp in uw huis?

14.

*Vertelt eens iets in kleine zinnen van den zwaan
bijk.:*

De **zwaan** is een zeer groote en mooie vogel.

15.

*Zoekt eens woorden, waarin gij hoort het woord
land en zegt, wat elk woord beteekent:*

Bijk.:

Een **landman** is een boer, is een man van buiten.

Bouwland is goed, vruchtbaar land.

16.

Een **snoeimes** is een mes, om mede te snoeien.

Een **vischnet** is — —

- Een jachthond is — —
 Een vaarboom is — —
 Een eetlepel is — —
 Een springstok is — —
 Eene breinaald is — —
 Eene stopnaald is — —
 Een dorschvlegel is — —

17.

Maakt eens zinnen, waarin deze woorden komen:

hooger — wreeder — wilder — gladder — sierlijker — zwaarder — dieper — harder — smaller — droger — banger.

18.

Het Harken.

(Brugma, Plaat 31.)

1. Waar is deze man?
2. Wat doet hij daar?
3. Staat de man stil?
4. Wat houdt hij in de handen?
5. Noemt eens de deelen eener hark?
6. Waarvan is de steel gemaakt?
7. Waar zijn de pinnen van gemaakt?
8. Hoe doet de man met de hark?
9. Wat ziet gij op den grond?
10. Wat moet er zooal geharkt worden?
11. Hoe wordt het pad dan?
12. Wat heeft deze man op het hoofd?

13. Waar is die hoed van gemaakt?
 14. Heeft hij eene jas aan?
 15. Waarom heeft die man geen pet op?
 16. Welke kleur hebben zijne kleeren?

19.

Vertelt eens iets in kleine zinnen over de weegschaal.

Bijv.:

Bij de **weegschaal** behooren goede gewichten.

20.

*Zoekt eens woorden, met **achtig** op het einde.*

Bijv.:

regenachtig.

21.

Zinnen:

het gladde ijs — in den grooten vijver (m.) — naast de hooge poort (v.) — een kostbaar geschenk — op een wild paard — achter een dikken muur (m.) — der schitterende zon (v.) — in eene diepe sloot (v.) — onder een dikken boom (m.)

22.

Vult eens in:

De top van de mast heet ook mast-top.

De top van — heet ook —

De top van — heet ook —

De top van — heet ook —

De top van — heet ook **vinger-top**

De top van — heet ook —

De top van — heet ook —

23.

Eene lamp **zonder** olie kan niet branden.

Eene deur **zonder** slot sluiten

Een huis **zonder** dak

Eene kachel **zonder** pijp

Een schip **zonder** mast

Eene naald **zonder** punt

Eene bijl **zonder** steel

24.

Noemt eens de deelen van eenen boom en vertelt iets van elk van die deelen.

Bijv.:

De **bast** is zoo goed als het vel van den boom.

25.

Het Spuiten.

(Brugsma, Plaat 15.)

1. Hoe is dit raam?
2. Welke deelen heeft een raam?
3. Hoe zijn de ruiten?
4. Waarom zijn de ruiten niet van hout?
5. Waartoe dient de vensterbank?
6. Welke kleur heeft het kozijn?
7. Waar is het raam geplaatst?
8. Hoe heet een muur zonder ramen?
9. Wat denkt ge van deze ruiten?
10. Wat wil de meid dan?

11. Welk gereedschap heeft zij daartoe?
12. Noemt de deelen van het raaghoofd?
13. Van wie krijgen we dat haar?
14. Waar ligt dit raaghoofd op?
15. Hoe staat deze meid?
16. Wat heeft zij in de rechter-hand?
17. Wat heeft zij vast met de linker-hand?
18. Waarvan is de spuit gemaakt?
19. Waarom is de spuit hol?
20. Waarin staat deze spuit?
21. Welk water is in den emmer?
22. Hoe doet de meid met den zuiger?
23. Waar komt het water, als de zuiger opgaat?
24. Waar blijft het water als de zuiger neergaat?
25. Waarom loopt het dan niet in den emmer?
26. Wanneer gebruikt de meid den raag-bol?
27. Hoe is deze meid gekleed?
28. Vertelt eens, welke kleur elk harer kleeren heeft?
29. Wat heeft zij op het hoofd?

26.

Vertelt eens iets in kleine zinnen over de pomp.

Bijv.:

De **pomp** is van steen, van ijzer of van hout.

AFDEELING III.

VERSTANDSOEFENINGEN.

1.

Kent gij — olifant (m.). Hij is het — landdier en leeft in de — landen — aarde. — kop (m.) is groot, en — ; zijne oogen — klein maar — ; — ooren zijn lang en — ; — huid (v.) is — dik. Hij is zeer slim en — ; — slurf dient hem tot geweer en — groote en — ... tanden (m.) zijn voor — eene bajonet. —

Mijn lieve zoete kip...

Verloren eens — haan.

Ik weet ee.. fraai... — tuin (m.) vol mooi.. bloemen. In d.. winter (m.) brengt de — de vreemd.. planten (v.) en tee.. bloemen (v.) in een gla.. huis. Hoe heet zulk een huis van — ? Daar brandt dan eene — — en maakt dat de bloem.. niet —

Als de.. — zomernacht (m.)

Daalt op veld en ...

Keeren schaap.., — van vacht

Van de — heide.

2.

Ik houd veel van d.. winter (m.). Dan kan ik — rijden op het glad— ijs of door de — sneeuw (v.)

loopen. De frisch.. wind (m.) geeft mij rood.. wan-
gen (v.) en mij.... boterham smaakt — veel — dan
's zomers. — Avonds schitteren de — veel — en
— . Dan — wij achter de — kachel (v.) en vertelt
vader of mijn oud— broeder een — verhaal. Dan luis-
teren — naar de — van Blauw... , van Roodkapje of
van —

De klei.. vogels pikken tegen de venster... en
vragen wat te ...; wij — dan kruimel.. of zaad..
op ons plaats... De fraai gekleur.. bloem.. van tuin
en — zijn — weg, maar op de ruiten vinden — er
van allerlei —.

Kind —, denkt niet, dat rijkdom altijd — maakt.
Onder het stroo... of riet... dak des armoedig..
daglooner... (m.) is somtijds meer geluk en — te vin-
den, dan in de versierd.. zalen (v.) en op de zach..
kussens der rijke...

Violtje, — van kleuren,
Gij siert — klei.. hof (m.).

Zutfen is niet — groot als Zwolle, maar — —
Doesburg.

3.

De Nachtegaal.

De nachtegaal (m.) is geen — vogel. Hij — een
— grooter — de musch (m.) en — van kleur. Hij eet
mieren, —, — en wormen en bouwt — nest van

bladen, — en — in het hout en in d.. —. Hij zoekt dan stille plek..., waar — geen mensch of — te vreezen —. Des avond.. als alles stil en — is en de andere vogels —, laat de — zijn — geluid hooren. Hij zingt d.. gansch.. nacht (m.) door. Gedurende d.. dag (m.) zingt het manne.. minder. Dan moet hij voor het — zorgen, dat de ei.. uitbroeit.

4.

De Mosroos.

De engel, die de bloem.. verzorgt en in d.. still.. nacht (m.) d.. dauw (m.) er oplegt, sluimerde op een.. heerlijk.. lentemorgen (m.) in d.. schaduw (v.) van ee.. rozestruik (m). En toen hij wakker —, sprak hij — : „Liefste — kinderen, ik dank u voor u.. verkwikkend.. geur (m.) en u.. koele schaduw (v.) Hebt — mij niets te — ? Ik wil u — geven, wat gij begeert.”

„O, sier mij dan nog een weinig op,” smeekte de —. En de — sierde de schoon... des bloe.. met eenvoudig mos. „Nu heet gij voortaan m —,” zeide hij.

Liefelijk stond de — daar, in — nederig.. tooi. (m).

5.

Zwaluwen.

Er zijn vele — van zwaluwen (v.). Alle zien er wit — — uit en hebben zeer lange — en korte —. Eenige maken — nest aan de huizen of — de daken

andere aan d.. zandig.. oever (m.) — rivier.. of meren. Zij broeien — jaar ten minste vijf — uit; zij eten allerlei — diertjes als: vliegjes, bijen, — en — en trekken meest — in d.. Herfst (m.) naar — streken. Sommige zwaluwen — zich des winter.. — moerass.., holle — of in gaten van muren. De — vliegt zeer —; zij vangt — voedsel in de vlucht en drinkt ook — onder het vliegen. De zwaluwen verlaten ons — in het — van October en keeren in — terug.

6.

Kleine Willem.

D.. klei.. Willem huppelde op een.. vroeg.. zomermorgen (m.) d.. tuin (m.) — vaders in. Hij wilde van een bloem.., dat hem behoorde ee.. ruiker (m.) plukken. — moeder was jarig en d.. ruiker zou een geschenk voor — zijn.

Op eens zag hij ee.. — fraai.. kapel (v.), die heen en — fladderde. Toen vergat d.. knaap — moeder — bloemen (v.) en wilde — vogeltje vangen. Eerst liep — het voorzichtig na, om het — te pakken. Maar toen hij de — vleugeltjes en — kleuren goed gezien —, begon — er met d.. hoed (m.) achter te jagen.

7.

Vervolg.

Eindelijk ging het — zitten op een klein vrucht-
IV.

boom . . . , dat voor het eerst bloeide. Het stond — Willems bloembed en behoorde — ook. Hij — het van — vader gekregen en omdat het zoo — was en — fijne — had, hield — er veel van. Toen — het — nu op ee. . bloesem (m.) zag zitten, sprong — er eensklaps op — en sloeg met — hoed (m.) zoo hevig en —, dat hij het boompje raakte en — bloesems er af —. Bedroefd en — stond Willem nu te —. Daar lagen voor — voeten al die — bloesems en ook nog twee — takjes. In — ijver (m.) had hij ook al — viool... (v.) en — van het — vertrapt en de — lag dood voor —.

8.

De mensch gebruikt — planten (vr.) tot —. Ook maakt en — hij uit de wortels, uit — en uit — der planten vele heilzame —. De planten geven ook vlas en — voor — kleeding (v.); hout voor — woningen (v.) en vele onmisbare —.

De ezel is gedwee, — en —; het paard is fier, — en —. De ezel verduurt met de — bedaardheid, (v.) de — en de — mishandelingen. Hij is zeer matig in de keus en in het — van zijn —; in het drinken is — niet — matig; hij houdt zeer veel van helder, — water. In zijne — jeugd (v.) is de ezel vroolijk, — en tamelijk —, maar langzamerhand wordt hij traag, — en —.

Komt dat door d.. ouderdom (m.) of door de slecht..
behandeling. (vr.)

9.

De watersnip en de vos.

Ee.. duif (v.) had — nest in ee.. hoog.. boom
(m.) gemaakt en broeide zelf — ei.. uit. Zoodra ech-
ter de — groot en — werden, — altijd de vos. Deze
zeide dan, dat — op d.. boom — klimmen, om —
en hare jongen op te —, als — hem de jongen niet
— gaf. Dan wierp zij — hare — uit het —, uit
vrees voor — eigen —. Eens zat — op — nest en
broeide treurig op — —. Daar — eene watersnip aan-
vliegen, die — nest had in het naburig.. riet en al-
lerlei wormpjes, — en — eet. — „Waarom zijt — zoo—,
duif,” zeide —. „Gij — toch — jongen in uw nest.”
Och, zeide de —, „wat heb — aan — jongen. Zoodra
zij volwassen —, komt — de vos en dreigt — zoo
lang tot — ze naar — werp.” Toen zei de —. „Kent
gij d.. booz.. vos (m.) nog niet? Laat — dreigen zoo
veel —, wil en geef — uwe jongen niet. Hij kan
toch niet op dez.. hoog.. boom bij — nest klimmen.
Maak — maar niet — voor hem.”

10.

Vervolg.

Dat onthield de —. Toen de — weer om — jon-
gen kwam, zeide — heel bedaard: »Nu, als gij — hebt,

om mij en — jongen op te eten, kom dan maar." En dat zeide — dikwijls.

Eindelijk vroeg de — : „Wie heeft u zoo — gemaakt?" De duif zeide: — — en wees — meteen de woning (v.) van de —. De vos ging nu naar — en sprak: „Ei, gij zit hier in weer en —. Hoe maakt gij het — als het — waait?" „Als het — waait," zeide het hoen? „Wel, komt de — van de rechter — (v.)," dan kijk ik —, waait de — van de linker.... dan kijk ik —." „Dat is goed," sprak de — „maar — maakt gij het, als de — van — zijden waait?" „O, dan is het — niet erg; dan — ik mijn — kop (m.) onder de vleugels."

„Wat zijt gij vogels toch —, „riep nu de vos." Gij vliegt tusschen hemel en — en veel snel.. dan andere dieren kunnen —. En dan kunt — uw.. kop (m.) nog wegsteken als — —. Dat schijnt — onmogelijk. Hoe kunt gij — hals (m.) zoo ombuigen. Hoe — gij dat toch! Laat — mij eens —."

De — wilde het d.. vos (m.) laten — en stak ha... kop (m.) onder de —. Daar had de — op gewacht. Hij greep — d.. onvoorzichtig.. vogel; en vrat — op. „Gij — het — raad (m.) gegeven," zeide — „en voor — zelveu zijt gij wel dom."

11.

Op een.. vroeg.. morgen (m.) ging een landman

met zij... zoon naar — veld. Het was in — begin van eene.. schoon.. lente (v.) en op het einde van ee.. treurig.., regenachtig.. winter (m.). De sneeuw was —; het jonge — kwam overal uit de — aarde (v.) te voorschijn. Door de zoele, — en — lucht (v.) ontvouwden zich de fijne en — blad.. der populier.. en berken. De knaap was zeer —.

De muis (v.) is veel — — de rat. Schuw van —, verlaat — zij slechts — hol, om — te zoeken; ver gaat — niet weg en bij het — gevaar keert zij in — — terug. Zij gaat — als de rat van huis tot —. Zij richt ook — schade aan en — gemakkelijk tam gemaakt. Daar zij — is dan d.. rat (v.), heeft — ook veel meer vijanden. — vijand.. zijn: uilen, — en —.

12.

De hond heeft ee.. scherp.. reuk (m.), hij ruikt op — afstand (m.) dan —; de vogels — een scherp.. gezicht — de mensch.

Alle vogels heb... twee — en twee —. De os, het —, —, —, —, en vele — dieren — vier —; men noemt ze: — dieren. De visschen (m.) — geen —, zij komen in het — vooruit met — vin.... De slangen — ook geen —, zij kruipen of — langs d.. grond (m.) men noemt ze —. De bijen, muggen, —, —, en alle — hebben — pooten. De spin.... — pooten en de rups — —.

Een blinde kan de zon wel —, maar niet —; hij kan de bloemen wel —, maar niet —; — kan de boom.. (m.) en de mensch.. wel — maar niet —.

Hij moet langzaam en — over d.. weg (m.) en over d.. straat (v.) gaan. Voetje voor — gaat hij — en met — stokje — hij in het rond, — wordt hij door een — geleid.

Eens zag ik ee.. arm.. blind.. man, die een hondje aan een — vasthield. Hij — zeker geen — en ook geen — meer. Nu wees zijn hond — d.. weg (m.).

Ik ben — blij, dat ik twee — — heb.

AFDEELING IV.

Werkwoord.

VORMVERANDERING.

Leerēn	Leer	Leert.
Ik leer.		Wij leeren.
Gij leert.		Gij leert.
Hij leert.		Zij leeren.

1.

Ik -- een mensch: ik spreek(en), ik denk(en), ik zie(n), ik hoor(en), ik gevoel(en), ik smak(en) ik ruik(en). — Ik leer(en)

ik spel(en), ik wandel(en), ik spring(en), ik drav(en), ik visch(en), ik grav(en), ik bidd(en), ik zing(en), ik schrijv(en), ik reken(en), ik luister(en), ik oplett(en), ik gehoorzam(en) ik studeer(en), ik slap(en), ik ontwak(en).

2.

Gij — een mensch: gij sprek(en), gij denk(en), gij zie(n), gij hoor(en), gij gevoel(en), gij smak(en), gij ruik(en). Gij leer(en), gij spel(en), gij wandel(en), gij spring(en), gij drav(en), gij vissch(en), gij grav(en), gij bidd(en), gij schrijv(en), gij reken(en), gij tell(en), gij cijfer(en), gij lez(en), gij vrag(en), gij luister(en), gij oplett(en), gij gehoorzam(en), gij studeer(en) gij slap(en), gij ontwak(en).

3.

Hij — een mensch: hij sprek(en), hij denk(en), hij zie(n), hij hoor(en), hij smak(en), hij ruik(en). Hij leer(en), hij spel(en) hij wandel(en), hij spring(en), hij drav(en), hij vissch(en), hij grav(en), hij bidd(en), hij zing(en), hij schrijv(en), hij reken(en), hij tell(en), hij cijfer(en), hij lez(en), hij vrag(en), hij luister(en), hij oplett(en), hij gehoorzam(en), hij studeer(en), hij slap(en), hij ontwak(en).

Mijn allerlief — zusje,
— zitt(en) op moeder — schoot.

4.

De dieren ma... geluid... Het paard hin..., het schaap bla., de hond blaf., de kat miauw —; de leeuw brul., de ezel balk., de wolf huil., de kikvorsch kwaak., de krekkel sjilp., de bij gon., de haan —, de hen —, de duif kir., de musch tjilp., de beer brom., de vink sla., de ooievaar —, de gans gaggel., de papegaai — en de ekster klap..

Een nachte — zitt(en) in d.. boom (m.),
 Die voor — venster staa(n)
 Hij zing(en) zoo vroeg, hij zing(en) zoo —
 Ik hoor — 's nacht.. nog in — droom.

5.

De dier mak.. geluid.. De paarden hin..., de schapen
 bla..

Brengt N°. 4 verder in het meervoud.

6.

Begint N°. 1 eens aldus:

Wij — menschen: wij spreken, wij denken, enz.

En begint N°. 3. eens aldus:

Zij — menschen: zij spreken, zij denken enz.

7.

De timmerlie.. kloppen, za.., hame... bo.., ste.., met...
 pas.., bre.., draai.., trek.., lijm.. en vijl...

De sme.. bewerk.. het —. Zij sme . en gloei.. het —,
 ma.. schroe.. en slo...

De ververs.. klim.. op — lad..

De wezels stel.. de — der hoen.., der eend.. en der
 gan... De menschen eten, drink.., loop.., dra.., rijd.., var..
 zing.., rust.., zit.., reiz.. en werk...

Wie 't goede minn(en),

Het goede vind(en).

8.

De timmerman klopt, zaagt enz.

Brengt verder N°. 7 in het enkelvoud.

9.

Schrijven wij ee.. brief (m.)? Lee.. wij — les? Wanneer — wij op reis? Luiste.. wij naar — ouders? Zeg.. wij de waarheid? Ma.. wij — werk af? Gebruik.. wij — tijd (m.) goed? Verheug.. wij — in — geluk? Gev.. wij wel eens ee.. cent (m.) aan ee.. arm.. man? Hou — wij veel van — vrienden? Verbeuzel.. wij nooit — tijd (m.)

10.

Schrijf ik ee.. brief. (m.)? Leer ik — les? enz.

Breng verder N°. 9 in het enkelvoud.

11.

Hij zie.. — moeder. Zij roep.. — moeder. Zij zie.. — vader. Hij roep.. — vader. De onderwijzer vermaan.. — leerling. De vrouw beknor.. — dochter. De — draag.. een ge-weer. De boerin verkoop.. de vrucht.. De dokter bezoek.. zieke (m.) — De ster (v.) verliest — morgens — glans. (m.). De hond volg.., gehoorzaam.. en verdedig.. — meester. Het paard draag.. — berijder (m.). De roos (v.) verlies.. spoedig, — schoonheid (v.) en — geur (m.) De roos behoud.. — door-nen. De walvis... heef.. een.. bos... baleinen in — bek. (m.) De vos (m.) verlies.. nooit — streken.

12.

Zij zien hunne moeder. Zij roepen hare moeder. Zij zien enz

Brengt verder N°. 11 in het meervoud.

13.

Hij bied.. — vader een geschenk aan. De bakker kneed.. het —; moeder bereid.. het — voor pannekoe.. De dame

berij.. een mak paard. Hij laad.. ... — geweer en leg.. aan.
 Wat verblijd.. het ons u weer te zien! De... meid braad..
 het vleesch; het — brand.. wel eens aan. De klok luid..
 het word.. avond. Hij zoek.. en vind.. zij... pen. De onder-
 wijzer plaats.. de leerlingen in eene... De vrome bid.. God
 om... De schaatsenrij.. glijd.. over het ijs. Vader win..
 's avonds — horloge op. De koopman win.. of verlies..

14.

God zend.. op tijd mal.. regen (m.) en warm.. zonne-
 schijn (m.). Gij kleed.. u te —, gij schaad.. uwe gezond-
 heid. Gij laad — de mand te —. De leeuw dood.. groote —.
 Lijd.. hij veel pijn? Gij leid.. hem op d.. verkeerd.. weg
 (m.). De herder hoed.. de —. Houd.. ge veel van vruchten?
 Het licht der zon verblind.. het gezicht des —, de arend
 houd.. het oog strak — de zon gericht. Bloed.. gij niet?
 Snijd.. hij zich in d.. vinger (m.) Wie spaar.., vergaar..
 ... Wie geef.., lee.. d.. Heer.

Lie ... beest ... in de wei,
 Vind.. ge hier niet allerlei.

15.

*Brengt nu die zinnen uit N°. 13 en N°. 14 in het
 meervoud, welke het best meervoud gemaakt kunnen
 worden.*

Geluiden.*Herhaling.*

Nu vertellen — iets van de stem.. der dieren.

Het paard —, als het — —; de koe loeit of —, als
 zij — —. De hond — als hij — nachts — — en brom..

als men — plaag..; de kat — of — en het —
 muisje —. Het schaapje — en de ezel —. Het —
 varken —, als het in het — woelt en — als het ge-
 slacht —. In — — zingen alle — (m.) — schoonste
 liedje. De vink (m.) — zoo luid, dat wij — ver hoo-
 ren; de tortelduif — zeer lief in ee.. boom (m.).
 De musch, de mees en het rood.... —. De nachte...
 — op ee.. still.... — (m.); de koekoek (m.) roep...
 altijd — eigen naam (m.) evenals — —. De papegaai en
 de — in de — kooi — als eene — vrouw. Gaan
 wij bij d.. boer in — — (m.) dan hooren — de hanen
 —, de kippen —, de eenden —, de ganzen —, de
 zwanen — en de kalkoenen —. De visschen maken —
 —. Daarom zeg.. — wel eens: zoo — als een visch.

De kikvorschen —, met het kopje boven —; de
 krekels — achter de — bij den — en de nachtuil
 — in den toren. De bijen —, de kevers —, de groote
 vliegen — en de muggen —.

17.

Werken.

De vogel — in de lucht; — op de takken of —
 op het water. Het hert — snel en de jager kan —
 te voet niet —; het eekhorentje — van d.. ee.. —
 (m.) op den anderen. De bij (v.) verlat(en) — —
 bij het — d.. zon (v.) en vlieg(en) van — tot —.

Kind, gij moet werken want alles rondom u —

en niet een schepsel is —. De mier (v.) — om — en — te verzamelen; de vogel (m.) — om korreltjes te — en hooi en — voor — nest.

De eekhoren werkt om hazel.. en — te — voor den — (m.) De mier — ook. Zij zoek.. kleine — worm..; zij hoop.. — voorraad op in — —. De mierenstad is als een heuvel in het —, onder de — der boomen. Het paard deel.. d.. arbeid (m.) en de.. met d.. mensch.

18.

Vervolg.

De os trek.. d — (m.) en snijd.. d.. ploeg (m.) door het land. De zwaluw (v.) vlieg.. langs d.. — (m.) der slooten en —. Zij — klei en —, waarvan — een nest bouw.. De mol (m.) — en maak.. lange, — gangen, om — voedsel te —. De spin — haar web; het is een — net voor de —. Zij vang.. er — mug... en — in. Als haar net — is, maak.. zij — vlug en —.

Kind, gij zie.. dus, alle dieren —, wat doe.. gij? Ik kan zien, want ik — — —. Ik kan hooren, want — — —. Over het — lichaam kan — —. Ik gevoel, dat de kachel —, dat het water —, en dat de wind —. Ik —, dat de azijn —, de suiker — en de amandel — is. Ik — d.. geur (m.) der bloe... De mensch — vijf —: het gezicht, —, —, — en —.

A F D E E L I N G V.

OEFENINGEN.

1.

Een schoenmaker is een man, die schoenen maakt.

Een kleermaker is — — —

Een boekbinder is — — —

Een borstelmaker is — — —

Een bontwerker is — — —

Een zadelmaker is — — —

Een lintwerker is — — —

Een zeilmaker is — — —

Een houthakker is — — —

2.

1. Zoekt eens woorden, waarin ge hoort het woordje:
straat en zegt wat elk woord beteekent:

Bijv.:

een *straatlantaarn* is eene lantaarn, die op straat brandt.

2. Ook woorden, waarin ge hoort: **dak**.

3.

Het Vallen.

(Brugsma, Plaat 4.)

1. Hoe heet deze boom?

2. Hoe weet ge dat?

3. Wat is een appel?
4. Wat is een appel-boom?
5. Noemt de voornaamste deelen van den boom?
6. Is de appel-boom hoog?
7. Noemt eens eenige hooge boomen?
8. Is zijn stam recht?
9. Noemt eens boomen met rechte stammen?
10. Waar zijn de wortels?
11. Kan de boom de wortels niet missen?
12. Hoeveel appels ziet gij aan dezen boom?
13. Ziet ge nog meer appels?
14. Waar was deze jongen eerst?
15. Wat houdt hij in de hand?
16. Waar was dit stuk eerst?
17. Waar is de jongen nu niet?
18. Hoe zou dat komen?
19. Waar zal de jongen komen?
20. Hoe kijkt de jongen?
31. Waarom kijkt hij zoo?
22. Waar is zijne pet?
23. Hoe houdt hij zijne armen?
24. Waar zijn zijne voeten?
25. Zou hij op zijne voeten vallen?
26. Wat zou er met dien jongen gebeurd zijn?
27. Noemt eens 10 dingen, die kunnen vallen?
28. Noemt ook eens dingen, die *niet* kunnen vallen?

29. Welke kleuren ziet gij op dit prentje?

4.

Zoekt eens woorden, die beginnen met:

af: afmaken, afwinden;

na: nazien, naroeppen.

5.

Eene slijp-plank is eene plank, waarop men messen
slijpt.

Eene muizenval is — — —

Eene rotteklem is — — —

Eene nijptang is — — —

Een jachtgeweer is — — —

Eene mestvork is — — —

Eene ophaalbrug is — — —

Een spinnewiel is — — —

Een vischnet is — — —

Een schepnet is — — —

6.

Een zaaier is een man, die zaait of kan zaaien.

Een maaier is — — —

Een slaper is — — —

Een schrijver is — — —

Een bakker is — — —

Een draaier is — — —

Een zanger is — — —

Een jager is — — —
 Een roeier is — — —
 Een visscher is — — —

7.

Maakt eens zinnen over:

boek — band — rug — titel — plaat — blad — regel —
 letter. —

8.

Gebed	komt van	bidden.	Gelach	komt van	—
Gekraai	„	„	Gekraai	„	„
Gebraad	„	„	Geween	„	„
Gebak	„	„	Gegons	„	„
Gelui	„	„	Gekerm	„	„
Geruisch	„	„	Gemor	„	„
Gepraat	„	„	Gejuich	„	„
Gewas	„	„	Geraas	„	„
Geschrei	„	„	Gevecht	„	„
Geklop	„	„	Geblaf	„	„
Gestamp	„	„	Gehuil	„	„
Gezang	„	„	Gebouw	„	„
Gesprek	„	„	Gehoor	„	„
Gekir	„	„	Gebrom	„	„

9.

Zoekt eens woorden, die passen bij:

groeten — vliegen — geven — reizen — loopen — leeren —

luisteren — drinken — spreken — blaffen — roepen — slapen — gaan — groeien — branden — zingen — dansen — rijden — schrijven — kraaien — kijken. —

10.

Het is avond.

Het (worden) avond. De zon (zinken) achter d.. rand (m.) d... aarde (v.) de wolken rondom zich (verven) zij rood. De hitte (nemen) af; er (waaien) een koel windje en boven het water (stijgen) de nevel op. Het gras (worden) geheel nat.

In de lucht (spelen) het mugje vroolijk en —; het vogeltje (zingen) zijn — liedje en de bij (vliegen) naar — korf. Bijna elk dier (beginnen) te dommelen en te slapen. Maar de — kikvorsch (kwaken) er nu dapper op los, de meikever (snorren), de vleermuis (fladderen) rond en de glimworm (kruipen) door het — gras.

De arbeider (keeren) van het veld — en de herder (drijven) de kudde naar den stal.

De schoorsteen (rooken) en de groote melk-pot (hangen) over het vuur. De boer (eten) en (gaan) dan naar bed. De koe (krijgen) nog wat — en het kalfje (drinken) nog wat melk.

Nog een half uur en mensch en — zijn in — rust. (v.)

11.

bloeien — bloeiend — eene bloeiende roos.

branden	—	brandend	—	eene brandende sigaar.
sterven	—			
draven	—			
snorren	—			
rieken	—			
dausen	—			
spelen	—			
schitteren	—			
drijven	—			
klinken	—			
bedelen	—			
kruipen	—			
rooken	—			

12.

Het Drijven.

(Brugsma, Plaat 9.)

1. Hoeveel jongens ziet ge op deze plaat?
2. Wat doet de jongen aan de rechter-zij?
3. Waar is die jongen?
4. Waar is de jongen aan den linker-kant?
5. Staat deze jongen op het water?
6. Waarvan is het bootje gemaakt?
7. Is deze jongen blij?
8. Waarom is hij bang?
9. Hoe houdt hij zijne armen?
10. Waarom houdt hij zijne armen zoo?

11. Is het water stil?
12. Hoe komt die beweging in het water?
13. Waar drijft het bootje heen?
14. En wat wil de jongen?
15. Wat ziet ge nog meer drijven?
16. Kan een steen ook drijven?
17. Is de schipper ook bang in de boot?
18. Waarmede stuurt die zijn bootje?
19. Hoe moet het bootje dan gaan?
20. Waarom kan de jongen het bootje niet sturen?
21. Heeft de jongen nu plezier?
22. Hoe is de jongen gekleed?
23. Kunt gij zijne voeten ook zien?
24. Noemt eens dingen, die op het water *drijven*?
25. Ook eens dingen, die in het water *zinken*?

13.

Een gieter is een gereedschap, om mede te gieten.

Een passer is — — —

Een veger is — — —

Een stoffer is — — —

Een waaier is — — —

Een kijker is — — —

Een meter is — — —

14.

Antwoordt nu eens op de vraag wie of wat.

Slijpen, bijv.:

een *mes*, eene *bijl* of eenen *beitel* slijpen.

leiden :

lijden :

koopen :

meten :

scheren :

lezen :

kookken :

schieten :

peilen :

tellen :

dooden :

vangen :

15.

1. *Zoekt eens woordjes, waarin ge hoort het woord:*
zee.

2. *Evenzoo, waarin gij hoort het woordje: avond.*

Bijv.:

een zeeschip is een schip, dat op de zee vaart.

16.

Eene smederij is de plaats, waar men smeedt.

Eene looierij — —

Eene brouwerij — —

Eene bakkerij — —

Eene spinnerij — —

Eene weverij — —

Eene ijzergieterij — —

17.

1. *Zoekt eens woordjes, die beginnen met:*

op: opzoeken, opdrinken,

in: innemen, ingeven.

18.

Een **naarstig** kind is een **vlijtig** kind.

Eene **verre** reis is — — —

Eene **fraaie** bloem is — — —

Een **beleefde** jongen is — — —

Een **lekkere** appel is — — —

De **verheugde** moeder is — — —

Een **trotsch** mensch is — — —

Een **vreeselijk** geraas is — — —

Een **zindelijk** kleed is — — —

Een **prachtig** paleis is — — —

Een **gure** winter is — — —

Een **kostbare** diamant is — — —

19.

Maakt eens zinnen over:

paard — hoef — hals — voorpoot — oog — staart — kop.

20.

Wat zijn:

Een reus — een dwerg — een gids — een stuurman —
eene keukenmeid — eene scherf — eene linnenkast — een
zeevisch — een zitbankje.

Bijv.:

Een **reus** is een zeer **groote man**.

21.

Hakken.

(Brugsma, Plaat 35.)

1. Hoeveel menschen ziet gij hier?
2. Hoeveel mannen staan op deze plaat?
3. Wat doet de man aan den linker-kant?
4. Wat staat voor hem?
5. Waarvan is dat blok?
6. Waar was dat blok eerst?
7. Hoe is dat blok?
8. Hoeveel vlakken heeft dat blok?
9. Vertelt eens iets van die vlakken?
10. Is dat blok ook hol?
11. Wat houdt die man in de rechter-hand?
12. Hoe houdt hij den rechter-arm?
13. Wat heeft hij in de linker-hand?
14. Hoe is dat hout?
15. Waarom houdt hij het zóo?
16. Wat wil hij met de bijl doen?
17. Hoeveel stukken krijgt hij dan?
18. Waarvoor moeten zij dienen?
19. Hoe moet het brand-hout zijn?
20. Hoe moet de bijl zijn?
21. Waarom gebruikt de man geen mes?
22. Noemt eens de deelen van eene bijl?
23. Groeit het ijzer ook aan een' boom?

24. Hoe staat de man?
 25. Hoe zoudt gij dezen man nu noemen?
 26. Welke kleeren heeft hij aan?
 27. Welke kleuren hebben zijne kleeren?
 28. Wie gebruiken ook eene bijl?

22.

Zoekt eens woorden, waarin gij hoort het woordje visch en zegt wat elk woord beteekent.

Bijv.:

Zoevisch is visch, die in de zee leeft.

23.

Gebruikt eens in zinnen:

der hen — des spiegels — des konings — der kamer —
 der reis — des landmans — der zee — der luiheid — der
 stad — des kanaals — des hemels.

24.

Gebruikt eens in zinnen:

denken **aan** — spreken **van** — loopen **over** — slapen **op** —
 zitten **in** — bedanken **voor** — vliegen **naar** — glijden **over** —
 beloonen **met** — varen **over** — kruipen **onder** — ver-
 branden **tot** — teekenen **naar** — schieten **op** — vliegen
door — schrikken **van** — loopen **achter** — bukken **naar** —
 drijven **naar** — treffen **met** —.

AFDEELING VI.

Leeren —

Leer —

Leer-de

Bloeden

Bloed —

Bloed-de

Ik leer-**de**
 Gij leer-**det**
 Hij leer-**de**

Wij leer-**den**
 Gij leer-**det**
 Zij leer-**den**

of

Ik bloed-**de**
 Gij bloed-**det**
 Hij bloed-**de**

Wij bloed-**den**
 Gij bloed-**det**
 Zij bloed-**den.**

1.

Jan speel — gisteren en zijne zuster teeken.. Gij verzuim.. nooit de school, gij leer.. ijverig, gij speel.. alleen op tijd; gij antwoord.. steeds de waarheid, als men — iets vraag... daarom had.. gij toen d.. eerst.. prijs (m.). Toen wij in de tent kwa.., brul.. de leeuw en de tijger, de wolf huil.., de beer brom..; en de apen —. Dezen morgen kraai.. de —, de de hen kakel.., de duiven kir..; de ooievaars klep.., en de ganzen gaggel.. Omdat zij zich te nauw kleed.., zijn zij ziek —. Luid.. dezen middag de klok...? Kneed — de bakkers van morgen het —?

2.

Een heer, — naar de stad wil.. rijden, zadel... — paard en leg.. zijn valies er — op. Jan nam het hoen, dood.. het, brach.. het in de keuken en liet het —. Zijne zuster noemd.. hem eenen gulzig... Allen ston.. op en keer.. de zak.. om. Een boer lag eens onder ee.. eik (m.) en beschouw.. eene pompoenplant, die tegen ee.. heining (v.) opgroeit... Hij schud.. het hoofd en zei..: Hm, hm, zoo iets beval.. mij niet. Schaam.. gij — niet, lompe jongen, dat gij rijd.. en u.. oud.. vader te voet laat gaan. Ach, dat arme beest, riep een —, die de schapen hoed...

Zie die.. nijvre landman aan.
 Hoe hij zwoeg..
 Grav(en) en ploeg(en)!

Kloppen.

Ik klop-te.	Wij klop-ten.
Gij klop-tet.	Gij klop-tet.
Hij klop-te.	Zij klop-ten.

Planten.

Ik plant-te.	Wij plant-ten.
Gij plant-tet.	Gij plant-tet.
Hij plant-te.	Zij plant-ten.

3.

Ik hield — ooren dicht. Het paard hinnik., de hond blaf., de ezel balk., het schaap bla., de kikvorsch kwaak.. en de hanen —. De timmerman klop., zaag., hamer., pas.. en vijl.. gisteren en hij — morgen weer kloppen, —, — en —.

De kleine Marie zat eens met — vader op eene tuin.. (v.) onder ee.. groo.. boom (m.) en rust.. uit van eene wandel.. (v.) Op — verjaardag (m.) kreeg Gerrit een — kerseboom., hij plan.. het in — tuin (m.). Toen vader d.. klei.. Willem zoo geheel doornat zag, lach.. hij, dat — schud.. De moeder bestraf.. Willem.

4.

Een vader en — zoon reisd.. samen naar — stad. Onderweg ontmoet.. zij ee.. ruiters. De onvoorz.... Jan dronk — water, toen hij — bezweet was. Hij — ziek, moest groote — verduren en behield nauwelijks het —

In een land —, ver van hier, leef . voor lang.. ja... zeer luie menschen. Zij bemin —, acht —, en zoch.. niets dan het vermaak. Ee.. verre wandel.. (v.) vermoei.. —; het kraai.. van d.. wakk.. haan.. (m.) hinder.. hun; het voo.. geluid der klok . verveel.. hun, het leven en de — der fabrieken kon.. zij niet verduren.

Een koop... kwam van ee.. ver.. reis (v.) te huis. — vrienden hee.. hem welkom. Aan zij.. vinger (m.) prijck.. ee.. fraai gou... ring (m.), rondom bezet met edelsteen.

Het was branden.. heet. De klei.. Thomas versmach.. van d.. dorst (m.). De vader liet ee.. kers (v.) vall.. Thomas raap.. ze gretig op.

5.

Ik heb geleerd.

Ik leer de.

Ik ben geplaagd.

Ik plaag de.

Ik word gekleed.

Ik kleed de.

Hebt gij (tellen), (cijferen), of gerek..? Hebben de timmer.. gezaag.. of geschaaf..; geboor.. of gevijl..? Zijn die bloe.. in één uur verdor..? Word.. de deugdzame.. mensch bemin.. en geëer..? Heeft Marie geteek.. of geborduur..? Hoeveel lessen hebt — verzuim..? Word.. de dokter gehaal..? De hen heeft gekakel.., de haan gekraai.., de duif gekir.. en de hond gebrom.. Is Johan gegroei..? Had.. gij u erg vermoei..? Hebben de tuinl.. gesn.., gezaai.., gewie.. en geschoff..? Wat heef.. Hendrik u geant..? Hebt — reeds lang in dat huis gewoon..? Had.. gij het nieuws al gehoor..? Had de meid d.. vloer (m.) geveeg.. of geschrob..? Zijn de bloem.. al verzorg..? Zij heeft — kleed bemors.. en gescheur.. Heeft het gregen.. of gehagel..? Word.. er een nieuwe muur gemetsel..? Is het huis afgebran..?

6.

Nauwelijks — hij dit gezeg... of er — een eikel van d.. boom (m.) op zij.. neus. (m.) Heeft zij zich gebeter..? Die altoos wil de — spreken, word.. wel beloon..

Ik heb de deur geopen.. Hebt gij gewandel...?

Vader had in d.. pot (m.) eenige kreeften bewaar.. Moeder zei: »Grietje, zorg, dat de kool (v.) niet door de — verteer... wordt. Zij was geklee.. om — te gaan. Alle kersen -- gekneus.. en het fraaie kleed.. van Anna — geheel gescheur.. Een aardig dorp was omring.. door schoo.. vruchtboomen. De boomen bloei.... in d.. — heerlijk en versprei.. ee.. liefelijk.. geur (m.). Heeft zij naar u geluister..? Werd... gij bij d.. kapitein aan tafel genoodig..? Zijt gij geheel herstel..? Hebt — het geld goed getel..? De metselaar — d.. muur gevoeg.. Hebben — de reis (v.) uitgestel..? Wat — gij u.. vader geantwoor...? Ik heb d.. man ondersteun..

7.

Ik heb geklopt.

ik klop-te.

Hij is geacht.

ik acht-te.

De bloem wordt gepoot.

ik poot-te.

Ik — gewerk.. Nu ben ik uitgerus.. Ik heb ee.. boom geplan.. Zij is bestraf.. Hebt — uw.. oom ontmoe..? De tuinman heef.. gespi.. en gehark.. Word.. het vuur gestook...? Zijn de dieven geva..? Is uw dasje al gestrik..? Zijn de maten geijk..? De vogelaar heef.. den vink in het net gelok.. Word... de boeken gedruk..? Heb.. gij de bloemen gedek..? De paling is hem door de vingers geglip.. Wer... de schepen door het kanaal gesleep..? Worden de dieren geplaag..? Waren de schepen gelos..? Word.. de akker bemes.., geploeg.., geëg.. beplan..

bezaai.. of bepoo..? Hebben — ons huis verfraai.. en vernieuw..? Is het vleesch gehak..? Was uw kleed niet gescheur..?

8.

Mina had in ee.. pot ee.. roozenbom (m.) opgekweekt. He-
laas, den volgende.. morgen(m.) was het fraai bloeiende roze-
boom.. reeds verwelk.. Hebt gij de noten opgeraap...?

Hoe vroolijk — ik weer ontwaak...

De — heeft mij zoo frisch gemaakt...

Nu zijt — voor uw luisteren gestraf.. 't Is — geluk, dat
gij de speld niet doorgeslik.. hebt. Twee boerin.. ging..
naar de stad, de ee.. mor.. en zuch.. zonder ophouden, de
andere lach.. en schert.. Zou zij -- het boek gebrach.. heb-
ben? Waar — gij dit boek gekoch.? Zij — zich vergis.. Rika
heeft gebrei ., genaai., gemaas.. en gestop..

Een nieuw paar klompen, puik en —

Met zilvr.. neus.. afgezet,

Gevoer... met wit... schapenvacht.

Herhaling.

9.

De Weduwe.

Kinderen, nu geluister..

In een dorp woon.. eens een arm.. weduwe met
vijf kinderen. Zij — zeer behoeftig en verdien.. —
brood met zware.. arbeid. (m.) Maar zij werd door
God gezegen.. in — werk. Elk jaar oogst.. zij heel
wat vrucht... van ha... klei.. akker (m.) en zóo kon
zij nu en — een nieuw kleed.. of eene lake.. jas
koop en voor — kleinen. Maar zeker jaar misluk..

het gewas en stierf ook — eenige koe. Nu moest — groot gebrek —. Zij was erg bedroef.. en zeide: Bedelen — ik niet; geldverdieneu — ik niet; was ik maar —.

Toen zij zoo bitter zat te —, hoor.. zij het luiden van het klokje der kerk. „Moeder,” zei... haar dochtertje, „het klokje luid.., gaat — niet ter kerk. Ik zal wel op het huis passen.” Het goed.. kind wist, dat — elk.. Zondag ter kerk ging en vroolij.. terugkeer... dan zij was heengegaan.

10.

De moeder dacht: Waarom — ik in deze treurig.. dagen — ter kerk gaan? — stap.. dan op weg maar met een droevig —. In de kerk plaats.. zij — achter ee.. dik.. pilaar (m.) want zij vrees.. dat zij — schreien van droefheid. En wat — dan de menschen denken? Nu en — rol.. ee.. stil.. traan (m.) langs — blee.. wangen (v.). Toen de kerk ge-eindig.. was, ging zij getroos... naar huis. De Vader der weduwen en — heeft mijn gebed wel gehoor..

Een rijk man had de — der vrouw opgemerk.. Hij dacht: die vrouw lijd... zeker groot gebrek, ik wil — wat geven van mij.. overvloed. (m.)

Des avond.. zat de wedu.. met — kinderen bij het — lamplicht en zij spoor.. hare — aan vlijtig te werken. „Wie weet of — dan niet weer eens —

koe kunnen koopen.” Pas had zij het woord *koe* gezeg.. of zij hoor.. aan de deur het geloei van eene koe. Men klop.. aan de deur en allen schrik.. hevig. De deur werd geopen.. en een man trad —. Een — vriend, schenk.. u deze koe en deze zak.. en — laat u groeten, zeide —. En eer de — iets kon vragen of —, was de man de deur al —. De koe stond aan ee.. boom (m.) vastgebonden; — was zwart en — gevlek.. en veel schoo.. dan de — koe. Zingen.... leidd.. de kinderen — in d.. stal (m.) en met moeite droegen — de zwa.. zak.. in huis.

De.. volgend.. morgen (m.) kwam d.. rijk.. heer en zeide: „Goede vrouw, gisteren hebt — met tranen in de oogen d.. goe.. God om hulp gevraag.., nu heeft — u getroos.. Wees blij en dankbaar; God heeft u.. gebed verhoor..”

11.

Hebt — met u.. vriend gewandel.. of gespeel..? Had... gij toen uw werk al af? Hebt — uwe reis uitgestel..? Toen de koning in de stad — komen, — alle straten en huizen versier..

Waarom antwoord.. gij niet? Hebt — naar de vraag geluister..? Zijt — reeds geklee..? Hoeveel heeft dat kleed gekos..? Ik antwoord.. niet, omdat hij onbeleef.. vraag.. Is het weer verander..? Toen ik klein was, plan.. ik ee.. peereboom. (m.) De oude boom

word... uitgeroei.. en de aardappelen word.. gerooi..
 Wanneer? — Een eiland is een —, aan alle — door
 water omring.. Ik wach.. drie uren maar — vriend
 kwam niet. Is hij van zijne reis teruggekeer..? Hij
 haas.. zich zoo, dat hij alles beklad.. Houd.. gij van
 muziek. Ik houd er veel van. Vroeger hiel.. gij
 meer van teekenen — thans.

12.

Spinnen.

Zijn de spin.. vergiftig? Wie zeg.. dat? Nog nooit
 is iemand in — land door eene spin vergiftig.. Zijn
 er niet mensch.., die ze op de boterham smeren 'en
 dan —. Wel bekomme het hun! De spin (v.) zorg..
 enkel voor — eten. Zij vang.. kleine mugjes en —.
 Vooral de aardspin.. kun.. niet gemis.. word.. Zij
 vreten duizen.. worm.. op, die anders het zaad zou..
 bederven.

Een gevangene maak.. eens eene spin zoo —, dat
 zij — stem ken.. en dadelijk kwam, als hij haar lok..
 of iets voor — had. Zij verkort.. hem menig droevig
 —. Maar de bewaarder — er iets van gemerk.., hij
 wach.. tot de arme man met de spin speel.. en trap..
 ze toen dood. — Slecht, niet waar?

AFDEELING VII.

De jongen vangt den vogel, *is hetzelfde als:*

De vogel wordt door den jongen gevangen.

Zegt nu eens op eene andere manier:

1.

God bemint de brave menschen. De timmerman schaaft de plank. De metselaar metselt den muur. De smid maakt het slot. De verver verft het huis. De houthakker hakt den boom om. De vrouw roept haren man. De naaister maakt eenen rok. De meid schuurt den ketel. De zeeman hijscht het zeil op. Grootmoeder vertelt eene geschiedenis. De vrouwen wasschen het linnen. De bakkers bakken het brood. Het paard eet gras en hooi. De leeuw (m.) verscheurt het paard en de koe. De olifant (m.) eet geen vleesch.

2.

De kat (v.) betrapt de muis. Moeder geeft Jan eene boterham. Musch (v.) bedankte het paard wel duizendmaal. De zwaan (m.) at kruimkens uit zijn hand. Het meisje gaf het roodborstje suiker en kruimeltjes brood. Het vogeltje zong een mooi liedje. De vogel (m.) dankte het meisje. De houthakker (m.) velt den boom. De tuinman plantte laatst eenen boom. God schiep Hemel en aarde. Na eenigen tijd verloor het paard een hoefijzer. De meid schrobde den gang en dweilde den vloer. De boer stookte het vuur op. De smid vervaardigt een slot. De smid smeedt het ijzer.

3.

Zaagt de timmerman eene plank? Telt de vrouw de eieren?

Verscheurt de wolf (m.) het schaap? Roept de koekoek (m.) zijn eigen naam? Stoot de bok (m.) den knaap met de horens? Maakt de vogel (m.) in de Lente een nestje? Geneest de dokter den zieke? Bouwt de mol (m.) eene woning in den grond? Wenkt de heer zijnen knecht? Verscheurt de leeuw eene koe? Eet het paard alleen gras? Steelt de hond (m.) wel eens een kluijfe?

4.

Legden de kinderen het vogeltje in een grafje? Plantten de kinderen bloemen op het grafje? Legde moeder het kind in 't bedje? Telde de man het geld? Peilden de schippers het water? Vergaarden de bijen dit jaar veel honig en was? Doodde het meisje eene spin? Spoelde de vrouw het linnen? Draaide een kleine jongen het rad van den touwslager? Pompte de knecht een emmer water? Bracht een matroos een jongen wilde mee? Kweekte de bloemist eene mooie bloem aan? Mangelde de vrouw het goed? De knecht harkt den tuin op. De kruier sleept het koffer. De koopman pakte eene kist uit.

5.

Ik roep den man. Ik hoor eene stem. Ik ruik den geur eener roos. Ik zie mijnen vader. Ik schrijf eenen brief. Ik vertel het kind eene geschiedenis. Ik eet eene boterham. Groet ik den onderwijzer? Bedank ik mijnen weldoener? Ving ik eene musch? Leerde ik mijne les? Heb ik eenen appel gegeten? Ik zal een nieuw boompje planten.

Ik zie land en water, zee en lucht.

6.

Gij prijst het gehoorzame kind. Gij zoekt uw boek niet.

Gij bestraft den luien jongen. Gij knoopt een beursje. Gij breit eene kous. Gij borduurt een paar pantoffels. Knipt gij eenen vlieger? Dekt gij de planten onder? Hebt gij den tuin gewied? Schoffelt gij het pad niet? Kent gij dien heer? Zingt gij niet eens een liedje? Ontmoettet gij uwen oom niet?

7.

Hij snoeit den boom. Zij betaalt eene rekening. Hij hoort het gelui der klok niet. Hij vond in het bosch eene beurs vol goud. Hij wenkt zijnen bediende. Zij mangelt het waschgoed. Zij plukken eenen ruiker. Zij bemesten het land. Hij zaait het graan in den akker. Zij boorden het kleed. Zij melken de koeien. Zij karnen de melk. Zadelte hij zijn paard? Dorschen zij het koren? Hebben zij den armen man eene aalmoes gegeven?

Wie heeft de bloemen voortgebracht
En gaf haar al die kleurenpracht?

8.

Nu eens omgekeerd!

De hond wordt door den jongen geslagen is hetzelfde als:

De jongen slaat den hond.

Zegt gij nu eens op eene andere manier:

Een vlijtig kind wordt door iedereen geprezen. De boom (m.) werd door den bliksem getroffen. Abraham werd door God bemind.

Door arbeid wordt een huis gebouwd. De groote visschen worden met het net gevangen. Brave menschen worden door God dikwijls gezegend. Wordt het schaapje door den herder

geschoren? Wordt gij door uwe ouders bemind? Worden de schepen door den wind voortgedreven? Ondeugende kinderen worden door hunne ouders gestraft.

9.

Worden de kleine visschen altijd met den hengel gevangen? Het hert werd door eenen kogel getroffen. Is de wijnstok (m.) door den tuinman gesnoeid (geworden)? Wordt het huis door den hond bewaakt? Wordt het ijzer door den smid gesmeed? Werd het wild door den jager vervolgd? Is de boom door den wind omgewaaid? Is de muis (v.) door de kat gevangen? Wordt gij door domme lieden bespot? Worden door de dokters de zieken altijd genezen? Hij wordt door den onderwijzer beloond. Werd de haan (m.) door den vos geroofd? Zij wordt door hare moeder geprezen. Gij werdt door eenen hond uit het water gered. Zij worden door iederen geacht.

10.

Ik wasch **mij**.

Wij wasschen **ons**.

Gij wascht **u**.

Gij wascht **u**.

Hij wascht **zich**.

Zij waschen **zich**.

Gij hebt — in den vinger gesneden. Zal hij — beteren? Zou hij — niet geschaam.. hebben? Zullen zij — beteren? Dientje moest — schamen, dat — snoeplust ontdek.. was. Wij hebben — erg geschaam.. Wij verblijden — in uw geluk. Hebben zij — verheug.. in uw geluk? De wolf had — voorgenomen nooit meer een schaap te rooven. Gij benadeel.. — zelve, als gij niets leert. Ik ga — wasschen. Zij hebben — ter rust begeben.

AFDEELING VIII.

OEFENINGEN.

1.

Het ei wordt gekookt.

De koe wordt geslacht.

Het koren wordt gemaaid.

Gaat gij nu zoo eens voort en zegt dan iets van :

de akker — het paard — het deeg — het geld — het waschgoed — het hout — de groenten — de bokking — het kind — het huis — de muur — de plank — de spijker — de appel — de druif — het raam — de kast — de gang — het koper — de tuin — het bed — de frambozen — het ijzer — de ruiker — het geluid — het koren — de boom — de augurkjes."

2.

riep komt van roepen.

zag komt van zien.

wreef komt van wrijven.

Gaat nu zoo eens voort met :

kocht — liep — stiet — gleed — kreeg — greep — keek — kneep — reisde — vergat — gaf — mat — bad — lag — zat — gezeten — boog — droop — kroop — rook — schulde — sloot — beval — brak — trof — trok — rook — gesleept — verteerd — deelde — blies — sliep — droeg — sloeg — ging — schiep — weende — wond — mat — scheerde. —

3.

Nu moet ge bij elk der woorden van No. 2 eenige andere woorden schrijven, die er bij passen.

Bijv.:

riepen: Ik **riep** mijnen vader.

zag: Ik **zag** eene mooie ster (v.) aan den hemel (m.).

wreef: De jongen **wreef** zich de oogen.

kocht:

4.

Schieten.

(Brugsma, Plaat 31.)

Gij moet in goede zinnen antwoorden:

1. Hoeveel menschen ziet gij op deze plaat?
2. Hoe heet de man aan de linker-zij?
3. Welke kleeren heeft hij aan?
4. Hoe is de kleur van zijne kleeren?
5. Waarom draagt hij eene groene jas?
6. Waarom heeft hij hooge laarzen?
7. Waar zijn zijne broekspijpen?
8. Waarom heeft hij geen hoogen hoed?
9. Waar is de jager nu?
10. Hoe houdt hij zijne armen?
11. Wat heeft hij in zijne handen?
12. Wat doet hij met dat geweer?
13. Noemt eens de deelen van het geweer?
14. Waar houdt de jager de kolf van zijn geweer?

15. Hoe ziet hij nu?
16. Waar houdt hij de rechterhand?
17. Schiet hij nu al?
18. Wanneer gaat het schot af?
19. Wat vliegt dan uit den loop?
20. Waar mikt de jager nu op?
21. Hoe weet gij dat?
22. Was er alleen maar hagel in den loop?
23. Waar blijft de geschoten vogel?
24. Wie haalt hem dan op?
25. Waar laat de jager hem dan?
26. Waar draagt hij die tasch?
27. Wat heeft hij op den rug hangen?
28. Kan hij altijd blijven door-schieten met zijn geweer?
29. Wat is het geweer?
30. Kent gij nog meer wapens?
31. Welke vogels schiet de jager?
32. Wat moet de jacht-hond goed weten?
33. Welke dieren schiet de jager nog meer?
34. Schiet de jager ook op kraaiën?

5.

Verlies komt van **verliezen**.

Slot komt van **sluiten**.

Maat komt van **meten**.

Gaat zoo eens voort met:

graf — daad — schot — sleep — boog — gave — slaap —

groet — val — beklag — vond — bond — hulp — schijn —
 leugen — slot — sleutel — verbod — genot — jacht —
 glans — klank — zang — sprong — bevel — wraak —
 barst — bete — bedrog — goot — drop — lek — schuif —
 gang — macht — spel — reuk — streek — stof — begrip.

6.

Leeren: Ik leerde mijne les. Ik heb mijne les geleerd.

Tellen: Ik telde mijn geld. Ik heb mijn geld geteld.

Gaat gij zoo eens voort met:

spitten — harken — kappen — luisteren — koken —
 maaien — eggen — lekken — vertellen — spelen — deelen —
 schuilen — wachten — rusten — spoeden — kleeden — be-
 loven — lachen — teekenen — verdorren — kleuren —
 leggen — scheuren — vragen — knooien — pakken — op-
 stapelen — vermaken — verven — zeggen — kennen —
 drukken — plukken — rooken — ploegen — teekenen —
 borduren — leenen.

7.

*Zoekt eens woorden, waarin gij hoort het woordje
 dag, en zegt wat elk woord beteekent:*

Bijv.:

Een werkdag is een dag, waarop men mag werken.

8.

Maakt eens zinnen van ten minste 12 woorden over:

zadel — herder — roer — medelijden — waarheid — vriend-
 schap — rozerood — rusttijd — ruw.

9.

Een goochelaar is een mau, die goochelt of kangoochelen.

Een rekeuaar is — — —

Een leeraar is — — —

Een dienaar is — — —

Een leugenaar is — — —

Een teekenaar is — — —

Een luisteraar is — — —

Een molenaar is — — —

Een handelaar is — — —

Zoekt zelf nog eens 10 zulke woordjes.

10.

Zoekt eens woordjes, die beginnen met rond:
rondfladderen, rondrijden.

11.

Het **heldere** water is het **klare** water.

Zoekt nu eens andere woorden voor de onderstreepte:

Een **jong** vischje.

Een **lief** bloempje.

Een **geurig** kruid.

Eene **gladde** plank.

Eene **bedroefde** vrouw.

Eene **steile** trap.

Eene **schitterende** ster.

De **wijde** poort.

Een **kostbare** parel.

Eene **kwaadaardige** hond.

Eene **vreemde** vrucht.

Eene **eenzame** weg.

Een **duister** hol.

Gekookt komt van **koken**.

Gefladderd komt van **fladderen**.

Gaat nu zoo eens voort met:

geknield — bevolen — geschapen — geschoten — gepikt —
gebouwd — geboord — geklauterd — gegeven — gereden —
gegaan — gestoken — gewezen — geëgd — gevlogen — ge-
heven — gegeten — gegleden — geworpen — gesmolten —
gekocht — geschept — gerezen — gezongen — gereisd —
gesponnen — gedreven — gehad — geweest — gestolen —
gebroken — overleden — besproken — verzonden. —

De drie Vlinders.

Er waren eens drie vlinders: een witte, een roode en een gele. Zij (spelen) in d. . zonneschijn (m.) en (dansen) van de éene bloem op de —. En dat (worden) zij niet —, zoo — (vinden) zij het.

Daar (komen) op eens d. . regen (m.) en (maken) — nat. Toen (willen) zij vlug in — huisje kruipen, maar de huisdeur was (sluiten). Ook (kunnen) zij d. . sleutel (m.) niet vinden.

Nu (moeten) zij buiten blijven en (worden) al nat. en natt...

Toen (vliegen) zij naar de rood en geel gestreep. . tulp (v.) en zeiden: „Lieve tulp, (maken) toch — blaadjes wat —. Dan kunnen wij er — kruipen.

Wij — nu zoo nat. De tulp (antwoorden): „Voor d.. gelen en d.. rood.. vlinder (m.) wil ik wel open doen, maar niet voor den —.” Maar d.. rood.. en d.. wit.. vlinder zeiden: „Als — onz.. broeder (m.) Sneeuw-witje niet binnenlaat, gaan wij ook maar —.”

Het (regenen) al meer en —. Zij (vliegen) nu naar d.. lelie (vr.) en zeiden:

„Goed.. lelie (vr.) doe ons — kelk (m.) open; de regen (maken) ons zoo nat.”

De lelie —: „Voor Witje wil ik wel opendoen, maar voor — ook maar alleen.”

Toen (zeggen) Witje: „Als ge mijne — niet binnenlaat, wil ik ook niet bij — zijn. Wij willen — samen — worden, dan — in d.. steek (m.) te laten.”

En samen (vliegen) zij al verder.

Maar de zon (hebben) achter de wolken (hooren), wat trouwe — die drie vlinders (zijn). Zij (dringen) door d.. zwart.. wolken (v.) heen en (verjagen) d.. regen (m.) en (schijnen) weer vriendelijk in d.. tuin (m.) op de vlinders.

In tien tellen (zijn) zij weer geheel droog.

En nu (dansen) de vlinders weer als te voren en (spelen) tot d.. avond (m.).

AFDEELING IX.

ALGEMEENE HERHALING.

Brengt in het meervoud:

De meid wascht het linnen. Het kind leert zijne les. De tuinman harkt den tuin op. Het meisje begiet de bloem. De bloem bloeit in den zomer. Het paard loopt voor de koets. Ik ken al de deelen van het schip. De jongen plukt eenen appel. Het schip vaart over de zee. De koopvrouw biedt hare waren aan. In de school zie ik eene kachel, eene klok, eenen lessenaar en eenen meter. Wat zie ik nog meer in de school? De klok slaat vijf uur. Het paard draaft langs den weg. De os trekt soms den ploeg.

2.

De voerman leidt het paard langs den weg. De kaart is eene afbeelding van een land, van eene provincie of van eene stad. De eend duikt onder het water. Het dak dekt het huis. Het dak bewaart het huis voor regen. Het varken woelt met zijnen snuit den grond om. Wat doet de boer dan? — Het oude vrouwtje moet dikwijls rusten. De pen ligt op den inktkoker. De lucifer brandt, als ik hem langs den vloer strijk. De knecht veegt met den bezem den stal aan. De jongen blaast eene zeepbal. Hij heeft eene pijp en een bakje met zeepnat.

3.

De muzikant blaast op de trompet. De wolf loert op een schaapje en de vos loert op een hoentje. De vos sluipt des nachts in het hoenderhok. Jansje speelt met hare pop. De herder scheert zijne schapen. Het schaap kent den herder. De herdershond bewaakt de kudde. De diligence rijdt door de hooge poort. Ik zet mijn raam open. Hij slaat zijnen hond. Gij zult uwen arm breken. Er zat een muschje op het dak. Heb ik mijn boek gelezen? Hij vaart met eene boot over de breede rivier.

4.

Een gouden horloge is veel geld waard. De koning heeft eene gouden kroon. Eene hen legde elken dag een gouden ei. De knaap had een leëren ransel, een houten sabel en een tinnen geweer. Een porceleinen servies kost veel geld. Ik zag eenen zilveren kandelaar. Waar is het porseleinen bord? Het schaap geeft ons eene laken jas en eene wollen das. De arme eet zijn voedsel uit eenen aarden schotel. Zij had een tinnen bordje en een houten tafeltje. In deze zaal zie ik eenen mooien, marmeren schoorsteenmantel en kanten gordijnen. De koning draagt eenen purperen mantel. De haan heeft eenen scharlakenrooden kam.

5.

De mol woont onder den grond. De haas, het

konijn, het eekhoortje, de rat en de muis zijn knaagdieren. De wolf heeft eenen dikken pels. Ik houd veel van mijne goede moeder. Zij spreekt van haren gestorven grootvader. De eerste dag der lente is niet altijd een lentedag. Voor het boerenhuis lag een hond aan den ketting. De bast des eikenbooms wordt tot run gemalen. Het venster der kamer moet elken dag geopend worden. De braafheid des kinds is het geluk der ouders. De planten des tuins zijn fijner dan de planten des velds. Het gezang des nachtegaals streelt het oor. De steek der bij veroorzaakt groote smart. Zij wandelde in haren fraaien tuin. Bij dit kasteel is een groot bosch. Een heuvel is een kleine berg-

6.

De hond verdedigt zijnen meester; hij bewaakt zijn huis en vergezelt hem op de jacht. Hij is een nuttig huisdier. Hij leeft in alle landen der aarde. Hij trekt de slede over het hard bevroren sneeuwveld. Hij waarschuwt ook zijnen heer voor den slang en het roofdier. De hond geeft zijn leven voor zijnen meester en valt woedend op den roover en den dief aan. Door zijnen fijnen reuk kan hij het verloren goed weervinden. Al krijgt hij soms onverdiend menigen harden slag, een vriendelijk woord is genoeg, om hem alles te doen vergeten. Ik heb den hond

wel eens eene zware kar zien trekken. Het arme dier hijgde naar adem en liep met den tong ver uit den bek. Nu en dan viel hij van vermoeidheid neer. De voerman sloeg hem dan met eenen dikken stok. Dat vond ik wreed. Zulk een dierenbeul verdient zware straf.

7.

Vult nu eens in:

Ik hou.. niet van het morsig.. kind. De planten zoud.. beter groeien, als het regen.. De diamant is de hard.. steen, dien men ken.. Het platina is het edel.. aller metalen. Het ijzer is nuttig.., dan het goud. Het goud is veel duur.. — het ijzer. Hebt — het nieuws gehoor..? Wie eens lieg.., word... niet licht meer geloof..

Hij wensch.. mij een zalig nieuwjaar. De soldaten had.. de stad verwoes.. Zijt gij reeds aangekleed..? Hebt — uwe les geken..? Hij geloof.. niet, wat ik hem vertel.. heb. Zijt -- reeds bedien.. Ik wenschte wel, dat gij net.. teeken.. In het donker gloei.. de oog.. der roofdieren. Wie te veel eet, benadeel.. — gezondheid. Wat scheel.. u? Wat heeft u gescheel..?

8.

De den buig.. en breek.. niet. Zij — het spoor van den haas gevolg.. Het schaap bl.. en het hondje bl.. of —. Toen hij het vogeltje gevangen ha..,

dood.. hij het arme dier. Ik doo.. het vogel.. niet,
als ik er een — vangen. Doo.. gij uwen vogel..?
Vader raad.. mij steeds het goede. Wie raa.. u dat
aan? Ik ben zeer vermoe.. De dief rand.. de.. rei-
ziger aan. Hij schoffel.. eerst en toen hark.. hij.
Goede God, wij — geploeg.., geëg.., gezaai.., gewie..,
geplan.. en gepoo.., geef Gij nu u.. zegen (m.). Aan
d.. vrucht.. (v.) ken.. men d.. boom (m.). Als gij
de poes streel.., spin.. zij. Hebt gij — wel eens ge-
streel.. Deze rivier stroom.. snel. Ken.. gij ook spreek-
...? Wie alles wil, krijg.. niets. Schijn bedrieg..
Oost, West, Thuis —.

Die 't kwaad bestrijd.. en overwin..

Verdien.. d.. eernaam (m.) van God.. kind.

9.

Een Overste (liet, lied) aan de officier.., die bij h...
(aatten, aaten, aten) over tafel eene nieuw.., gou...
snuif-doos (v.) zien.

Eene poos.. later wil.. hij een — nemen. Hij (taste,
tasde, tastte) in — zak (m.) en (zei, zijde, zeiden)
haastig: Waar is — doos. (v.) Voelt eens in —
zak..., Heeren, of ook iemand — in vergissing
bij — (gestooken, gesteken, gesteekt, gestoken) heeft.

Allen (stonden, stonde) dadelijk op en keer.. —

zak.. om, maar de doos kwam niet voor d.. dag (m.).

De vaandrig d. i. de man, die het vaandel draag.. (bleev, bleef) zitten. Hij (zeide, zijde): Ik keer — zak.. niet om, maar ik (geef, geev) er — hand op, dat ik de — niet (heb, hep).

De andere offic.. schud.. het hoofd en ieder (dach, dagt, dacht), dat de vaandrig de — in d.. zak (had, hadt, hat).

Op d.. volgend.. morgen (m.) (lied, liet) de Overste d.. vaandrig (roeppen, roepen, roepe) en (zijde, zei): „Ik — de doos gevonden. In mijn.. zak (m.) was een (naad, naat) losgegaan en d.. doos (vr.) (waz, was, wasch) tus(s)chen de voering gevallen.

Maar (zeg, zech) mij toch eens, waarom (wildet, wilde) gij — zak — omkeeren?”

De vaandrig antwoord...: „Dat kan — u alleen wel (zegen, zechen, zeggen, zegge), heer Overste. Mij.. ouder.. zijn arm; ik (geef, geev) hun daarom het —, dat ik verdien. Des middag.. gebruik ik nooit — eten. Toen — bij u ten eten (gevraagd, gevraagd) werd, had ik — middagmaal reeds in d.. zak. (m.) Ik zou — zeker erg geschaam.. hebben, als bij het omkeeren van — zak er een stuk roggebroad en een — worst (uitgerolt, uitgerold) waren.

De Overste (zijde, zeide) zeer aangedaan: Gij —

een brave zoon. Gij (zuld, zult) voortaan dagelijks bij — eten, dan (kund, kunt, kundt) gij uwe ouders des te beter ondersteunen.”

Hij (lijde, leide, leidde, lijdde) hem toen in de eetzaal. Daar (waarren, waren) al de offi.. bijeen.

In de tegenwoordigheid van al die heeren (gav, gaff, gaf) hij hem de gou.. snuifdoos ten geschenke.

10.

Moeder en Kind.

Moeder (zich, zeg), waarom (houd, houdt) ge zoo innig veel van (u, uw) kind? En moeder (antwoordt, andwoordt, antwoord): „Hoe, weet ge dat niet?

Omdat (hij, het) altijd zoet (was, is), nooit (weend, weent) en nooit (schrijd, schreit, schreidt). Omdat (hij, het) vroolijk is, als een (vogelje, vogeltje) op den tak.

Als (hij, het) naar (bet, bed) gaat, (lagt, lachd, lacht) het mij — toe en als het (onwaakt, ontwaakt), kust (hij, het) mij. Daarom (houdt, houd) ik zooveel van mijn (kintje, kindtje). Meer dan van alles op de — wereld.”

(Kintje, kindtje), waarom (houd, hout, houdt) ge zooveel van uwe moeder?

En het (kintje, kindtje) zegt:

„Hoe, (moed, moet) ge dat nog vragen?

Omdat moeder mij (oppasd, oppast) en (verzorcht,

verzorgt), mij op de armen (draacht, draagt) en bij mij (waakt, waakt), als ik ziek ben.

Moeder (geefd, geeft) mij eten en drinken, — en — en nog — speelgoed daarbij. Zij is altijd — — voor mij.”

11.

De Dorpsklok.

De zon (gaan) onder; het maantje (schijnen). Nu (sluiten) de boer schuur en stal. Op — toren (m.) (slaan) het 9 uur.

En aan —¹ hemel (blinken) ster aan ster. Nu gaan wij ter ruste. Op d.. toren (m.) (slaan) het 10 uur.

Wie op U (vertrouwen) goede God, (slapen) zoo rustig. (Laten) ook de zieken slapen. Op d.. toren (slaan) het 11.

De vleermuis (v.) (kruipen) in — hol. De uil (schreeuwen) en de wolf (huilen). Op d.. toren (slaan) het 12.

Het muisje (sluipen) zacht rond en (wippen) heel vlug vooruit. Anders (bewegen) — niemand. Op d.. toren slaat het 1.

De toren-wachter (blazen) op de trompet en (spe-len) zijn deuntje weer. Op d.. toren slaat het 2.

Nu (beginnen) de haan te — en (wekken) luid en wel — maal d.. boer. Op d.. toren slaat het 3.

De knecht (maken) d.. ploeg (m.) in orde en (span-

nen) er een paar — paarden —. Op d.. toren slaat het 4 uur.

De kerk-klok (luiden); de voerman (klappen) met de zweep en de werkmán (gaan) naar zijn —. Op d.. toren slaat het 5 uur.

De moeder (zeggen) tot de meid: „(Wekken) vlug de kinderen.” Op d.. toren slaat het 6 uur.

„Geef hun wat te — en ook wat te —. Wie slapen (blijven), behoeft niets te hebben.” Op d.. toren slaat het 7 uur.

(Krijgen) vlug uw boek. Kind, (leeren) uwe les en (schrijven) uw schrift. Op d.. toren slaat het 8 uur.

Nu gauw maar voort en naar de school.

(Leeren) braaf en (passen) goed op. Op den toren slaat het 9 uur.

12.

Die goede Maan.

De zon was (ondergaan). Het (beginnen) reeds donker te —. De meeste kind.. (zitten) al lang bij — moeder.

Twee — (zijn) nog buiten en hadden door het spel vergeten, dat men 's — naar huis (moeten) gaan. En toen het al meer en — donker (worden), (beginnen) zij te weenen. Zij (weten) nu d.. weg (m.) naar huis niet goed en het huis (zijn) nog zoo ver.

Op eens (worden) het mooi licht achter de — boo-

men en zij (zien) een' mooi., rood.. schijn. (m.)

Het was de maan.

Toen de maan de kind.. (zien), (zeggen) zij: Dag kinderen, wat (doen) ge zoo — op d.. weg. (m.) O, wat (schrikken) die bei.. arm.. kindertjes. Maar het maan.. (kijken) zoo goedig en (lachen) zoo vriendelijk, dat ze weer goed.. moed (m.) (krijgen). Ach, goede maan.. (zeggen) zij, we hebben ons verlaat. Wij zijn (verdwalen) en wij kunnen ons huis niet — vinden.

En het groot.. kindje (schreien) zóo, dat de goede maan er medelijden mee (krijgen).

(Weten) gij goed, waar het huis van uwe moeder (zijn), zeide de maan.

Ik (willen) je wel een — voorlichten. Dan (kunnen) ge d.. recht.. weg wel weer vinden.

En de maan (schijnen) zoo helder, dat de kinderen goed in 't rond (kunnen) zien.

Zij (staan) op en (loopen) zoo vlug als zij (kunnen).

Gelukkig (vinden) zij d.. recht.. weg. (m.)

En toen zij eindelijk voor de huisdeur (staan), (roepen) zij: Hartelijk dank, maantje —, dat ge ons zoo goed (helpen) hebt.

Het maantje zei: (Gaan) maar gauw naar binnen — moeder is al erg bedroef.. om u.

SPREKEN, LEZEN, SCHRIJVEN.

Men leze de Voorberichten van het 1ste, 2de en 3^{de}
Stukje.

5)

Spreken. Lezen. Schrijven.

GELEIDELIJKE TAALOEFFENINGEN

voor de lagere Scholen

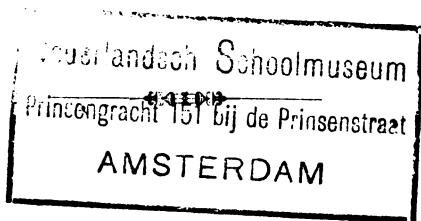
DOOR

M. J. KOENEN,

Hoofdonderwijzer te 's-Hertogenbosch.

V.

Hoogste Klasse.

's-HERTOGENBOSCH — GEBR. MULLER.

1874.

REGELS, OM VAN BUITEN TE LEEREN.

1.

Mannelijk zijn :

a) naar de *beteekenis* :

1. De namen van *boomen*, als: *eik*, *palm*, *els*, *beuk*.
Linde en **spar** zijn vrouwelijk.
2. De namen der *dagen*, *maanden* en *jaargetijden*.
Lente is vrouwelijk.
3. De namen van *geldstukken*, als: *cent*, *gulden*,
rijksdaalder.
4. De namen van bewerkte *steen*en, als: *diamant*.

b) naar den *uitgang* :

1. De woorden, die op **el**, **em** of **er** eindigen, als:
sleutel, krekel, bodem, snuiter, vlinder.
2. De woorden, die op **lm** of **rm** uitgaan, als:
halm, storm.
3. De woorden, die op **ing** en **dom** uitgaan, als:
haring, zuring, rijkdom.
4. De woorden, die van werkwoorden zijn afgeleid,
als: slag (slaan), loop (loopen), zang (zingen).
5. Alle samengestelde woorden, wier *laatste lid* mannelijk is, als: *bergstroom*, *rozestruik*.

5. Men schrijve: Den Heere *Van den Brink*.
 „ „ *De Jong*.
6. Men schrijve: *Deventer koek*; *Haarlemmer olie*;
Beiersch bier.
7. Men schrijve: 's-Hertogenbosch; 's-Gravenhage;
 Noord-Brabant; Nieuw-Zeeland; de Zwarte Zee.

AFDEELING I.

1.

Waarnemen.

Gij kunt *zien, hooren, voelen, ruiken* en *proeven*.

Gij *ziet* het bord, de bank, de kaart en de vele
 dingen, die rondom u zijn.

Gij *hoort* uwen onderwijzer spreken; de klok slaan;
 den vogel zingen.

Gij *voelt* pijn, als gij valt; koude in den winter en
 warmte in den zomer.

Gij *ruikt* den geur der bloemen, van het gebraad enz.

Gij *proeft* den smaak der spijzen en dranken.

Dat zien, hooren, voelen, ruiken en proeven heet
waarnemen.

2.

Denken.

Gij kunt niet alleen waarnemen; gij kunt ook *denken*.
 Vele dieren kunnen ook op vijf wijzen waarnemen, maar
 „ kan de mensch alleen.

Het dier *ziet* ook een huis; het *hoort* de muziek; *voelt* ook pijn; *ruikt* ook het gebraad en heeft *smaak* van zijn voedsel.

Maar gij weet dadelijk voor u zelve:

Dat huis is fraai, of niet fraai, enz.

Die muziek is zacht of niet zacht, enz.

Die pijn is hevig of niet hevig, enz.

Die geur is lekker of niet lekker, enz.

Die appel is bitter, is zoet, is wrang, enz.

Gij kunt aan de voorwerpen, die gij waarneemt, eenige hoedanigheid toezeggen of ontzeggen; gij kunt *denken*.

3.

Spreken — Volzin.

Het denken is eene werkzaamheid der ziel, het heeft plaats in de ziel zelve. Wat ge gedacht hebt, is voor ieder een geheim. Ge kunt echter het door u gedachte aan een ander mededeelen en wel door *spreken*, door *schrijven* en door *gebaren*.

Als ge *spreekt*, deelt ge uwe gedachten mede door klanken (spraak-klanken.)

Als ge *schrijft*, deelt ge uwe gedachten mede door middel van letters.

Door *gebaren* kunt ge uwe gedachten niet altijd volledig uitdrukken.

Ge kunt uwe gedachten zoo bekend maken door *spreektaal*, *schrijftaal* en *gebarentaal*.

Om een' zin goed te verstaan, moet ge op dezelfde wijze te werk gaan; de *leden* van de zin, de samenstellende deelen, moet ge uit elkaar nemen, ge moet den zin *ontleden*.

N.B. Bij *ontleden* moet men denken aan leden (lid).

Ontleden is de leden los, vrijmaken.

Wat is: ontknoopen; ontvouwen; ontplooien?

Ontleding.

Het vuur is warm — Zuiver enkelv. zin.

Het vuur — Onderwerp.

is warm — Gezegde.

Opgave.

Het vuur is warm — Het krijt is wit — Jan schrijft —
Ik zal leeren — Ik heb geleerd — De zon schijnt — Lood
is week — Wol is zacht — Eene kers is rood — Een paard
is sterk — De worm kruipt — Jan is stout geweest.

7.

De Naam. — Het Woord.

Alle dingen hebben een' *naam*. Als wij een' naam hooren, stellen wij ons het ding, dat dien naam draagt, voor. De eigenschappen en hoedanigheden der dingen en ook de werkingen, die zij verrichten, hebben alle een' naam.

Het *benoemen* der dingen brengt veel gemak aan; het zou niet doenlijk zijn, alle dingen, waarover men spreken wil, bijeen te brengen.

N.B. Er zullen wel vele dingen zijn, waarvan gij den naam niet weet. Daarover kunt ge slechts spreken door ze te laten zien of ze te teekenen. Wandelt maar eens in de weide, langs den akker, door het bosch. — Kunt ge alle planten, bloemen en kruiden bij hunnen naam noemen? Den naam van onbekende dingen moet men vragen.

Wat is nu een naam?

Een naam is een woord d. i. een spraakgeluid, gemaakt door de stem — *gesproken* woord. — of wordt door letters voorgesteld en heet dan *geschreven* woord.

Een woord, dat de naam is van een ding of van eene zelfstandigheid heet zelfstandig-naamwoord. (zelfst. n. w.)

N.B. Zelfst. n. w. zijn de namen van enkele dingen of van eene geheele soort van dingen. Bijv.: Leiden — roos. De eerste heeten *eigen* — de tweede *gemeenzelfst.* n.w.

Behalve de dingen, die ge kunt waarnemen, zijn er nog vele andere, die uitsluitend gedacht kunnen worden. Bijv.: *wijsheid, deugd, geluk*, enz.

Hunne namen zijn ook zelfst. n.w.,

Opgave.

1. Schrijft eens 25 namen van dingen, die gij kunt *waarnemen*.
2. Ook eens 10 namen van dingen, die ge u slechts kunt *voorstellen*.

Men leze de Voorberichten van het 1ste, 2de en 3^{de}
Stukje.